

VELIKI PUT P.D. POBEDA – GRUZIJA I JERME NIJA 2010

KAZBEK 5.047 m i ARAGAC 4.094 m

GRUZIJA

Na Veliki put po Gruziji i Jermeniji smo krenuli 31.07.2010g. Istanbul je i ovog puta bio početna stanica našeg putovanja. U popodnevni m časovima 01.08., smo obišli spomenike na platou između Aja Sofije i Plave džamije, što nije bilo programom predviđeno. Ali saznajući u toku putovanja da su u grupi i ljudi koji su prvi put u Istanbulu, bilo mi je žao da ostanu uskraćeni za klasičnu priču o ovom predivnom gradu. Posle obilaska istorijskog jezgra starog Istanbula, spustili smo se na obalu Mramornog mora između nekadašnje palate i luke Bukoleon i kule Mangana. Te ruševine su nam bile kulise za priču o hiljadugodišnjoj vizantijskoj imperiji. Sledećeg dana smo otišli na relaksirajući izlet brodom na jedno od ostrva Prinčevskog arhipelaga. Celodnevni izlet na Burgazadu (grčki – Antigoni) je izuzetno prijao posle dugog putovanja od Beograda do Istanbula. Burgazada je treće po veličini ostrvo arhipelaga. Demetrije Prvi Makedonski, jedan od dijadoha Aleksandra Velikog, ovde je izgradio pirg i utvrđenje i nazvao ostrvo po svom ocu – Antigonu Prvom Monooftalamusu (Jednookom). Posle pada Carigrada u turske ruke, tu su i nadalje živeli Grci i nešto Jevreja. Tek u 20. v. su ovde počeli da se doseljavaju i imućni Turci, kupujući stare letnjikovce.

Obišli smo crkvu Sv. Jovana Prodromosa, koja je verovatno podignuta oko 876g., a današnji izgled je dobila posle obnove 1896g.



Crkva Sv. Jovana Prodromosa-Istanbul

Popeli smo se i na najvišu tačku ostrva i usput se šalili da je to priprema za Kazbek i Aragac. Na vrhu Bajraklitepea (170 m.) se nalazi crkva Hristosa Pantokratora, a od manastira su ostale samo ruševine. Jedina džamija na ostrvu je podignuta 2003g. da obeleži 550 godina od osvajanja Carigrada. Tako smo proveli ponedeljak, a uveče smo krenuli ka Crnom moru. Posle noćne vožnje, stižemo u Trabzon. Ovaj grad su osnovali stanovnici Mileta 746g. p.n.e. U vreme osvajanja Carigrada od strane Latina u IV Krstaškom ratu, u ovom gradu unuci vizantijskog cara Andronika Komnena, uz pomoć gruzijske carice Tamare, sa kojom su bili u srodstvu, osnivaju Trapezuntsko carstvo. Od 1461g. Trapezuntsko carstvo postaje deo Otomanske imperije, što znači da je za nekoliko godina nadživelo pad Carigrada.

Bogatstvo Trapezunta je bilo legendarno jer se grad nalazio na karavanskom Putu svile. Posetili smo veličanstvenu Aja Sofiju, Crkvu Božje Premudrosti iz 1263g. sa izuzetno očuvanim freskama.



Aja Sofija-Trabzon

Noćili smo u Ardešenu, gradiću na obali mora, u blizini graničnog prelaza Sarp. U sredu, 04.08., posle samo dve noćne vožnje od Beograda stižemo na granicu Gruzije. Carinici su bili su ljubazni, savremeno opremljeni, ali se procedura odužila. Zbog izgubljenog vremena smo odlučili da u pravcu Tbilisija idemo tkz. donjim putem (uz tursku granicu), koji je kraći i na mapi označen kao put prvog reda. Putujemo kroz prelepe predele, slabo naseljene, ali put postaje sve lošiji. S jedne strane reka, s druge - planine, pa više nismo imali ni mogućnost da se vratimo! Na pojedinim tačkama smo bili primorani da nabacujemo kamenje da bi autobus prošao. Na sreću to nam je bila jedina neplanirana avantura u toku puta.



Tbilisi-smestaj

Već je pala noć kad smo stigli u Tbilisi. Bili smo smešteni u strogom centru. Noć smo proveli u potpuno neočekivanom ambijentu nekada bogate građanske kuće koja je pretvorena u omanji hotel.

Tragovi bivšeg sjaja su vidljivi i danas. Umetničke slike na zidovima, koncertni klavir, raskošna trepezarija, komadi stilske nameštaja, fini porcelan... A sa terase smo imali direktan pogled na specijalno osvetljene katedralu Sameba i predsedničku rezidenciju. U ranu zoru 05.08. krećemo tkz. vojnim putem u pravcu planine Kazbek. Moćni planinski lanac Kavkaza se proteže dužinom od 1,000 km, od Crnog mora do Kaspijskog jezera, označavajući granicu između Evrope i Azije. Kavkaz je i svojevrsni zid između Rusije i centralno-azijskih

steпа na severa i sveta starih, bliskoistočnih civilizacija na jugu. Preko prevoja u ogromnoj masivi su prelazile vojske, seobe naroda, koji su se sa severa spuštali na jug. Tako je to bilo u drevna vremena, a nije drugačije ni u novijoj istoriji. Setimo se osvajanja Kavkaza i pripajanja Gruzije i Jermenije, prvo carskoj Rusiji, a kasnije i SSSR-u. Od antičkih vremena za ove prostore su vezani mitovi i legende koji predstavljaju univerzalnu baštinu čovečanstva. Elbrus na Kavkazu je mesto na kom je za liticu bio prikovan Prometej. Jason i Argonauti su iz Kolhide (deo današnje Gruzije) oteli Zlatno runo. Na samo 320 km južno od Kavkaza se nalazi planina Ararat, vezana za biblijsku priču o Potopu. Na putu za Kazbek smo obišli Mchetu. Spomenici ovog grada su na spisku Svetske baštine UNESCO-a. Mcheta je bila glavni grad kraljevine Iberije od 3-5 v. Kralj Vahtang Gorgaslani je kasnije premestio prestonicu u Tbilisi, koga je bilo lakše braniti. Mcheta je kroz vekove ostala mesto na kome su krunisani i sahranjivani kraljevi Gruzije. Bili smo u sabornoj crkvi Svetitchoveli iz 11 v. Prva crkva na tom mestu je podignuta još u 4 v., za života Svete Nino, koja je u hrišćanstvo prevela kralja Mirijana i kraljicu Nanu, plemstvo i narod Gruzije. Posle Jermenije, Gruzija je druga zemlja na svetu koja je hrišćanstvo proglasila za državnu religiju. Posetili smo i crkvu Džvari (Sv. Krsta) na brdu iznad Mchete sa predivnim pogledom na ušće reka Argave i Kure.

Posle Jermenije, Gruzija je druga zemlja na svetu koja je hrišćanstvo proglasila za državnu religiju. Posetili smo i crkvu Džvari (Sv. Krsta) na brdu iznad Mchete sa predivnim pogledom na ušće reka Argave i Kure.



Džvari



Usce Argave i Kure



Mchetu-crkva Svetitchoveli

Na ovom se mestu nekada nalazio paganski hram, a kasnije je Sv. Nino postavila drveni krst koji je postao mesto hodočašća za pokrštena paganska plemena Kavkaza. Današnja crkva je s kraja 6 v. Posle Mchete, na 'vojnom putu' koji spaja Tbilisi i Vladikavkaz, glavni grad Severne Osetije, smo posetili i tvrđavu Ananuri, remek delo vojnog graditeljstva i prestoni grad kneževa od Argavija. U kompleksu se nalaze dve crkve, Bogorodična i Vaznesenjska, sa kneževskom kriptom.



Ananuri

U kompleksu se nalaze dve crkve, Bogorodična i Vaznesenjska, sa kneževskom kriptom. 'Vojni put' prolazi kroz surove predele severne Gruzije. Put je uglavnom u dobrom stanju, mada prelazi preko prevoja iznad 2,000 m.

Stižemo do Kazbegija, sela u podnožju planine Kazbek, gde nam ljubazni domaćini pripremaju večeru koju ćemo svi zapamtiti! Pomažu nam i oko vodiča, konja i terenskih vozila za sutrašnji dan. Za 06.08. je planiran početak uspona na Kazbek, a preostali deo grupe je isto bio na planini, gde se na visini od 2,179 m nalazi crkva Tsminda Sameba (Sv. Trojstva). Na potpuno izolovanom mestu se diže jedna od najlepših crkava Gruzije a iza nje su litice Kazbeka sa glečerima. Ovde su u nemirnim i opasnim vremenima skrivane dragocenosti iz riznica i svete relikvije Gruzije.



Na putu ka Kazbeku

Ovde su u nemirnim i opasnim vremenima skrivane dragocenosti iz riznica i svete relikvije Gruzije. Meštani Kazbegija su nam rekli da se pešice stiže do crkve za oko tri sata hoda, ali pošto je našu grupu čekao dug put odlučili smo se za prevoz prastarim terenskim vozilima ruske proizvodnje.



Vidikovac



Kazbegi-Panorama

Po povratku sa planine, krećemo ka Istočnoj Gruziji, Kahetiji, koja je za razliku od surovih planina na severu pitomi vinogorski predeo sa prekrasnim dolinama gde se već sedam hiljada godina gaji vinova loza. Bili smo smešteni u Telaviju (22,000 stanovnika), glavnom gradu provincije. Obilazili smo mnogobrojne spomenike u okolini grada, kao što je Ikalto Akademija, gde se u 12 v. školovao Šota Rustaveli, najveći pesnik Gruzije. Akademija je osnovana u 6 v. i ovde se pored teologije, filosofije... izučavaju i prirodne nauke – astronomija, anatomija, itd. Od brojnih spomenika izdvaja se Alaverdi, manastirski kompleks iz 6 v. Veličanstvena katedralna crkva Alaverdija (11 v.) je do izgradnje Samebe (2004 g.) u Tbilisiju bila najveća i najviša crkva Gruzije. Signagi je najmanji (2,000 stanovnika) i najlepši gradić Gruzije.



Manastir Alaverdi

Nalazi se na brdu iznad doline Alazani i okružen je masivnim zidinama koje je podigao kralj Iraklije Drugi. Gruzini ga rado porede sa Kineskim zidom.

Signagi podseća na gradiće Toskane, sa trgovima, fontanama, skulpturama, uskim ulicama, itd. Nedaleko od Signagija, u šumi kiparisa, se nalazi jedna od najvećih svetinja Gruzije – manastir Bodbe, gde je sahranjena Sv. Nino. Na tom mestu još u 4 v. kralj Mirijan podiže prvu crkvu. Kasnije, u 8 v., sagradjena je trobrodna bazilika, isto nad skromnom kriptom u kojoj počivaju mošti prve svetiteljke Gruzije.



crkva sv.Nino



Bodbe-sahrnjena Sv.Nino

U vreme Sovjeta, manastir je služio kao bolnica. 1991g. Gruzijskoj Crkvi su vraćeni posedi i manastirski život biva obnovljen. U Kahetiji smo obišli i dve vinarije. U obe smo degustirali u svetu čuvena vina od autohtonih sorti groždja. Prva od njih se nalazi na nekadašnjem posedu prinčevske porodice Čavčavadze, pored sela Tsinandali. Palata-letnjikovac je okružena izuzetnim parkom i pretvorena je u muzej posvećen porodici Čavčavadze, koja je kroz vekove igrala značajnu ulogu na istorijskoj sceni zemlje.

Druga vinarija, u dolini Alazani, je relativno nova, ali je gradjena u tradicionalnom stilu uz pomoć nemačkog kapitala. Ručali smo u njihovom restoranu, i normalno, pili savršena vina! Posle vinskog pohoda krećemo ka jugu zemlje gde se na samoj granici sa

Azerbajdžanom nalaze pustinjski manastiri. To je najveći monaški kompleks Gruzije, sa 19 manastira, oko pet hiljada monaških kelija, crkava i kapela uklesanih u stene... Pred lavru Sv. Davida Garedžijskog stižemo u sumrak. Neverovatna svetlost zalazećeg sunca obasjava pustinju i manastir koji je ukopan u stene tri nivoa ispod linije tla sa unutrašnjim dvorištem koje liči na ogromni bunar sa kružnim galerijama, isposnicama, kelijama, konacima. Mislim da smo ovde svi imali snažan doživljaj da se nalazimo u prostoru koji pripada nekom drugom vremenu. Emotivno i duhovno smo ušli u Srednji vek Gruzije. Ceo kompleks je zapusteo u vreme SSSR-a. Monasi su proterani, a Garedžijska pustinja je korišćena kao vojni poligon.



Cvece Kavkaza



Gargeti

Danas je obnovljen monaški život samo u lavri Sv. Davida. Vraćamo se u Tbilisi gde konačimo sledeće četiri noći. Obišli smo najznačajnije spomenike u gradu: Mtatsminda (Sveta planina), simbol Gruzije, sa crkvom Sv. Davida Garedžijskog i panteonom čuvenih Gruzina, gradsku tvrđavu Narikala iz 4 v., crkvu Metehi, Sionsku katedralu gde se čuva krst od grančica vinove loze koji je pripadao Sv. Nino. U nedelju 08.08. smo prisustvovali liturgiji u katedrali Tsminda Sameba, koja je završena 2004 g., posle desetogodišnje izgradnje.

To je najviša crkva Gruzije, od tla do vrha pozlaćenog krsta ima 84 m. Tom prilikom prisutan je bio i patrijarh Gruzijske Apostolske Crkve kao i brojno sveštenstvo, narod, mladi, deca...



Tsminda Sameba

Posetili smo i riznicu u Gradskom muzeju, gde se čuvaju dela gruzijskih zlatara, koji su za vladare i Crkvu, stvarali remek dela primenjene umetnosti – nakit, putire, krstove, sasude, kandila, tzv. okovane ikone u posebnim starim tehnikama obrade metala koje su danas zaboravljene. U ovoj riznici se čuva triptih iz manastira Hahuli i ikona Hrista Spasa iz manastira Anči za koju je okov radio najčuveniji zlatar Gruzije Beka Opizari. Obe čudotvorne ikone su iz Tao Klardžetija. U Srednjem veku ta oblast je pripadala Gruziji, a danas je u granicama Turske. Prošle godina tokom Velikog puta smo obišli te gruzijske manastire. Tbilisi, izuzetan grad, je prestonica Gruzije od 5 .v. Nalazi se na obalama reke Kure (Mtkvari). Osnivač grada je kralj Vahtang Gorgaslan.



Tbilisi-panorama



Tbilisi centralni trg

Gradski park sa sumpornim izvorima gde je kralj po legendi ustrelio jelena koji je pao u vodu pa se kasnije isceljen digao je i danas omiljeno šetalište stanovnika i turista. Na području grada ima oko trista sumpornih izvora sa temperaturom oko 67 stepeni celzijusa. Zelenilo se ovde poklanja izuzetna pažnja. Ima divnih parkova, a većina ulica je sa drvoredima. Glavna ulica ne nosi ime nekog istorjskog ili aktuelnog vladara već pesnika iz 12 v. - Šote Rustavelija. Naziv glavne ulice je i posredna priča o vrednostima koje poštuje ovaj narod. U ulici Rustaveli su monumentalne zgrade ministarstva, opere, nekoliko pozorišta, itd. Ovaj grad je imao pozorište još u 12 v., u vreme kralja Davida. Posle proglašenja nezavisnosti 1991g., Gruzija je prošla kroz težak period – privatizacija, tajkuni, korupcija, kriminal, ekonomska kriza, izbeglice iz Abhazije.... sve se to vidi kad se malo skrene sa glavnih ulica. Tbilisi nema sjaj evropskih prestonica, ali ima nekakav čudesni šarm i atmosferu...

VELIKI PUT P.D. POBEDA – GRUZIJA I JERMENIJA 2010 KAZBEK 5.047 m | ARAGAC 4.094 m

Jermenija

Za Jerevan smo krenuli 11.08. Po prelasku granice obilazimo manastire Sanahin i obližnji Hagpat. Ova dva remek dela sakralne arhitekture iz 10 v. kao da su bila čudesna vrata kroz koja smo prošli ulazeći u Jermeniju. Oba su na listi UNESCO-ove kulturne baštine.



Manastir Sanahin



Manastir Hagpat

U Jerevanu smo bili smešteni u strogom centru, kod Trga Opera, u nekoliko stanova za izdavanje. Naša gazdarica, g-dja Anahit je bila profesor filozofije i estetike na univerzitetu i verovatno zbog male penzije izdaje stan – uglavnom stranim turistima. I ovaj stan je bio pun umetničkih slika, knjiga uz obavezni klavir! Komentarisali smo sa čudjenjem da smo u svim enterijerima u kojima smo boravili na putu kroz Gruziju i Jermeniju nailazili na klavire, čak i u selu Kazbegi podno Kavkaza! Prvog dana, 12.08., smo posetili izuzetno bogat i sadržajan Nacionalni muzej i crkvu Sv. Grigorija Prosvetitelja. To je najveća crkva u zemlji i dijaspori, jer su Jermeni, nažalost, rasejani po celom svetu. Katedrala je simbol 1,700 godina od proglašenja hrišćanstva za državnu religiju. Završena je 2001g. i vidljiva iz mnogih delova grada. Sv. Grigorije je svetac zaštitnik Jermenije i prvi sveštenik na čelu Jermenske Apostolske Crkve od 301g. Dana 13.08. smo svi krenuli u pravcu vulkanske planine Aragac. Prva grupa je krenula na uspon, druga je provela dan kod astronomske opservatorije i jezera Kari na padinama Aragaca, a treća je obišla gradić Aštarak (27,000 stanovnika), manastir Sagmosavank iz 13 v. u kom je radila čuvena prepisivačka škola sa bogatom bibliotekom a koja se danas nalazi u Matenadaranu, najvećoj zbirci rukopisa na svetu. U selu Ošakan smo bili u crkvi gde je sahranjen Mesrop Mštoc, saveštenik i tvorac pisma (5 v.), koje je omogućilo jermenskom narodu da sačuva nacionalno biće kroz nadolazeće tragične vekove. Još u 5 v. Mesrop Mštoc je shvatao značaj prosvetavanja. Njegovo kapitalno delo je prevod Biblije sa aramejskog na jermenski. Kod sela Ohnavan smo videli kamene spomenike u formi slova podignutih u slavu pisma i njegovog tvorca. Značaj ovog velikana će se bolje razumeti ako ga poredimo sa ulogom koji je Sv. Sava imao u srpskoj istoriji nekoliko vekova kasnije. Obojica su znali da narod koji ima svest o državi, veri i pismu ne može lako biti izbrisan iz istorije. Sve vreme boravka u Jermeniji smo bili smešteni u Jerevanu. To je inače na teritoriji SSSR bio najstariji grad. Prva ljudska staništa na teritoriji grada su datovana na 4000 p.n.e. Grad se nalazi na reci Razdan. Nazivaju ga i Ružičasti grad zbog boje tufa, vulkanskog kamena od kojeg je uglavnom sagradjen. Sam Jerevan je poslednjih godina poprimio poputno evropski izgled. Našim programom je bila predviđena i poseta Cicenakaberdu, memorijalnom spomeniku žrtvama genocida nad Jermenima u toku Prvog svetskog rata. Kredo ovog muzeja glasi da ako posetioci i svet shvate šta se desilo jermenskom narodu u 20 v., to saznanje će sprečiti buduće tragedije. "Oni koji zaboravljaju prošlost, su osudjeni da je ponove." Bili smo i na Vernisažu, zanimljivoj pijaci svakojakih antikviteta – tepiha, nakita, ručnih radova lokalnih umetnika... Muzej Sergeja Paradžanova, likovnog umetnika i filmskog režisera, koji je svojim filmovima obeležio 20 v. nas je potpuno opčinio. Obišli smo detaljno postavku u dvospratnoj kući kavkaskog tipa u koju je muzej smešten. Kustosi su zbog nas ostali skoro sat i po posle radnog vremena. Uprkos zahtevnom programu, imali smo vremena i da uživamo u atmosferi grada. Šetali smo ulicama, parkovima, gledali bezbrojne osvetljene fontane, od kojih je najpoznatija Kaskada, ispred Nacionalnog muzeja.

Van Jerevana smo boravili na jezeru Sevan, gde smo obišli istoimeni manastir iz 8 v. koji se nekad nalazio na ostrvu a posle nepametnog spuštavanja nivoa jezera u vreme SSSR-a kompleks se našao na poluostrvu, a jezero i okolina u nebrojenim ekološkim problemima. Danas se radi na podizanju nivoa vode, ali to je zahtevan i skup posao i ko zna koliko će godina još trajati. Jezero Sevan je lepo ali se ne može porediti sa jezerom Van u severoistočnoj Turskoj.

Jezero Van sa Araratom je nekad bilo srce velike jermenske države koja se prostirala od Crnog mora do obala Sredozemlja. Sevan inače znači crni Van, jer je boja jezera tamna, a većina planinara se dobro seća nestvarno tirkizno-plave boje jezera Van. Na obali kod Noraduzi smo obišli najveće polje kačkara na teritoriji Jermenije. Pojedini reljefi na kamenu su kao najfinija čipka.



Sevan

U manastiru Kor Virap (Duboka jama), na samoj granici sa Turskom, smo najzad imali priliku da vidimo kako Ararat izgleda sa jermenske strane ... veličanstveno! Ararat je i dalje jedan od državnih simbola Jermenije iako se danas nažalost nalazi u susednoj državi. Kor Virap je mesto gde je bio u jami zatočen Sv. Grigorije Prosvetitelj od strane paganskog kralja Tiridata, koji će kasnije zajedno sa narodom primiti hrišćanstvo 301g.



Kor Virap



Ararat iz Jermenije

Jedan od najznačajnijih manastira Jermenije je Gegard (Koplje) iz 4 v., na listi je svetske kulturne baštine UNESCO-a. Osnovao ga je sam Sv. Grigorije, a ime je dobio po koplju kojim je Hristos proboden na raspeću. Jermeni veruju da je to koplje Apostol Tadej doneo u Jermeniju i danas se čuva u riznici Ećmiadzina. Ećmiadzin je četvrti po veličini grad u zemlji – nekadašnja prestonica, a danas najveći duhovni centar i sedište jermenskog patrijarha

Obišli smo Zvartnoc, katedralu u ruševinama iz 7 v. koju je podigao kralj Narzes Treći na mestu susreta i pomirenja Sv. Grigorija i kralja Tiridata. Katedrala je bila monumentalna, trospratna građevina, bazilikalnog tipa, sa kružnim kolonadama, a enterijer je bio urađen u raskošnoj i skupoj tehnici mozaika.



Zvartnoc

Bili smo i u tvrđavi Garni (Goroneas). To je bilo poslednje boravište pontskog kralja Mitridata, koji se 40 godina borio sa moćnom rimskom imperijom. U kompleksu je identifikovana dvospratna kraljevska palata, terme, nekropola, crkva iz 897g. ... Najočuvaniji spomenik je hram u helenističkom stilu, najverovatnije posvećen Mitri, izgrađen od bazalta oko 115 g., a povod je bilo proglašenje Jermenije za rimsku provinciju. Svi ovi prethodno pomenuti spomenici su na listi svetske kulturne baštine UNESCO-a. Većina tvrđava i crkava u Jermeniji su podizane na temeljima fortifikacija i svetilišta drevnog naroda Urartu.



Spomenik jugoslovenskim pilotima iz 1988

Na kraju smo pored Ećmiadzina obišli i spomenik podignut jugoslovenskim pilotima koji su poginuli dopremajući humanitarnu pomoć jermenskom narodu posle razornog zemljotresa 1988g. Svih šest članova posade je poginulo, a jermenski vajar je za spomenik koristio i delove srušenog aviona. Upalili smo sveće, očistili spomenik... bilo je dirljivo.

GRUZIJA, more

Iz Jerevana smo krenuli za crnomorsko letovalište Kobuleti. Jermensko-gruzijsku granicu smo prešli u toku noći uz kraće zadržavanje, a sledećeg dana smo se 'onoliko' kupali. Imam utisak da pojedini učesnici pohoda nisu ni izlazili iz izuzetno toplog mora. Naš kraći odmor na crnomorskoj obali je svima prijao.



Iz Kobuletija smo išli samo na jedan organizovani izlet do obližnjeg Batumija, lepog primorskog mesta i luke. Noćnom vožnjom od Kobuletija smo se vratili u Istanbul. Taj je dan bio slobodan za individualno razledanje ili šoping. Prespavali smo u 'našem' hotelu i u ranim jutarnjim časovima krenuli za Beograd.



Batumi



Raspevane fontane Batumija

U ovom izveštaju je data opšta slika našeg putovanja. Nema mnogo istorije, umetnosti, arheologije... Sati vođenja po lokalitetima i sve ispričane priče bi imale dimenzije knjige. Uz samo dve noćne vožnje smo bili na granici Gruzije. Put do te granice je bio dug ali na sreću Gruzija i Jermenija spadaju u teritorijalno male države što nam je omogućilo da vidimo većinu izuzetnih spomenika u obe zemlje. Pored upona na Kazbek i Aragac, bukvalno smo svaki dan imali organizovano razgledanje, osim poslednja dva-tri dana u letovalištu Kobuleti. Učesnici pohoda, bez obzira na naporno putovanje, bili su opušteni, tolerantni i lepo raspoloženi, što je retko za tako jednu heterogenu ekipu. Popeli smo se na planine koje smo planirali, obišli po programu spomenike, muzeje i lokalitete ove dve drevne zemlje. A zahvaljujući Ireni Andjelić bili smo smešteni po prvi put u atipične i zanimljive ambijente. Tzv. home stay smeštaj je bio izvan svih očekivanja, s obzirom na naš uvek skromni planinarski budžet. Na kraju moram spomenuti iskustvo i umešnost Lastinih vozača Dušana Babića i Srete Ružića koji su nas bezbedno vozili više od 7,600 km kroz vrleti i bespuća Gruzije i Jermenije.

VELIKI PUT P.D. POBEDA – GRUZIJA I JERME NIJA 2010

KAZBEK 5.047 m | ARAGAC 4.094 m

Usp on na Kazbek, I deo

Usp on na Kazbek (5033m) smo započeli iz istoimenog mesta sa visine od 1800m. Nakon dugog putovanja jedva smo čekali kada će doći dan da malo protegnemo noge. Po preporuci domaćina iznajmili smo profesionalnog vodiča kako nebi rizikovali na usponu. Cena nam se nije svidela, ali je verovatnoća bila veća da se popnemo na najviši vrh Gruzije. Šturo informacije o usponu i neobeležene staze nas veoma brzo uveriše u ispravnu odluku. Krenuli smo u cik zore ka Kazbeku i meteo stanici iz Ruskog perioda koja je napuštena i skromno preuređena u planinarski dom. Dan prelep sunčan. Prvu pauzu napravismo na prevoju dokle smo možda mogli i džipovima. Za nama je ostala crkva Tsminda Sameba (Sv. Trojstva) na visini od 2179m. Planiramo obilazak crkve u povratku sa vrha. Naša manja grupa odlično napreduje ka Kazbeku gde su nam oči stalno uprte. Velike transportne rančeve, do glečera, nose iznajmljene mule.



Krenuli smo iz Kazbegija



Transport opreme do glečera

Do prevoja je staza išla livadama i kroz šumoviti deo a dalje zelenim grebenom prekrivenim gruzijskim čajem i oleaderom različitih boja. Za nepuna tri sata smo na visini od 2900m, prevoju odakle je nestvaran pogled na glečer na planinarski dom i na belu kupu, naš krajnji cilj. Nemoguće je ne zastati na ovom prevoju.



Pogled ka vrhu



Travnati greben

Nastavljamo stazom koja se polako spušta u dolinu reke Čeri koja se spaja sa nabujalom glečerskom vodom već nakon 500m od njenog izvora. Na putu se nalazi izvor pitke vode jedini na celom usponu do pl.doma. Računali smo da će mule izneti naše rančeve mnogo više nego gde ih zatekosmo.



Kazbek sa prevoja



Dremka kraj izvora

Pred nama je ogroman nabujali potok. Voda iz glečera se svake godine pojavljuje na različitim mestima. Zar je baš ove godine trebala da se pojavi tako nisko. Slučajno ili možda namerno nalazio se jedan drugi gorštak sa svojim mulama koji se ponudijo da nam stvari prebaci preko nabujale reke nesto malo vise ka glečeru.



Nabujala glecerska reka

Veoma brzo se dogovorio sa našim vodičem i uz malu doplatu se pogodismo. Ostalo nam je skoro 600m visinske razlike do doma. Natovareni sa po dva ranca krenuli smo preko glečera Orcveri. Na prvi izgled glečer je veoma klizav, srećom nije bilo baš tako. Navikosmo se da bez dereza nastavimo dalje. Dom na dohvat ruke, ali nikako do njega.



Preko glečera

Zaobilazimo glečerske pukotine koje su bile sve veće kako smo se približavali domu. Po glečeru nije bilo oznaka. I vodič se jedva nekako snalazio u odabiru najbolje staze.

Najveća opasnost je prelaz sa glečera na kmeniti deo. Krajnje oprezno smo prešli preko glečerskih mostova. Konačno smo osetili tvrdo tlo pod nogama. Najpre pauza pa kako nam bude.



Glečerski mostovi



Glečer Orcveri

Zadnjih 200m do doma je baš teško. Sve nam se nagomilalo i umor i teški rančevi i nagib. Stižemo u dom na visinu od 3650m savladavši 1750m nadmorske visine. Za danas je dosta.



PI.Dom 3650m

Sutradan smo planirali dan za aklimatizaciju. Malo smo duže spavali pa nakon doručka krenuli uz dolinu. Staza je bila prepoznatljiva i delimično obeležena kamenim kupicama. Planirali smo preko 4500m, ali nas je vodič ranije zaustavio zbog kamenih odrona.



Aklimatizacioni uspon



Zapadni Kazbek

Nismo se žurili, želeli smo da što duže budemo na većoj visini. Niko od učesnika nije pokazivao simptome visinske bolesti. U povratku smo obišli crkvu koja je sigurno na najvišoj visini. Mala limena kapela, učvršćena sajlama se nalazi na preko 4000m.

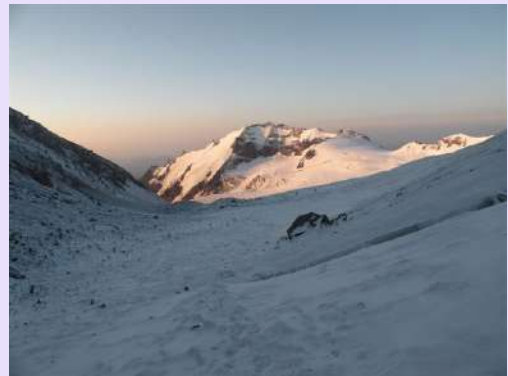


Kapela na 4000m

Rano smo se vratili sa aklimatizacije u dom. Trebalo je sačuvati snagu za sutrašnji dan. Popodne se vreme promenilo. Sneg, kiša, gmljavina. Kako li će biti sutra? Zar toliki put prevalismo zadžaba. Naveče se dogovaramo sa vodičima i domaćinima. Malo su nas ohrabрили jer, kako kazaše, naručili su dobro vreme samo za nas. Da im verujemo. Ustali smo po mraku i po planu krenuli. U koloni su Poljaci, Nemci, Ukrajinci i mi iz Srbije. Po mraku smo se provukli ispod kamenih kuloara. Zora nas je zatekla ispod prevoja na 4500m. Dalje nastavljamo u navezi.



Cvece na vulkanskom kamenju



Jutarnje sunce

VELIKI PUT P.D. POBEDA – GRUZIJA I JERME NIJA 2010

KAZBEK 5.047 m | ARAGAC 4.094 m

Usp on na Kazbek, II deo

Novi sneg, koga je donelo jučerašnje nevreme, je prekr io glečerske pukotine. U navezi je ipak sigurnije. Sunce nas ogreja na prevoju. Nalazimo se na granici između Rusije i Gruzije. Dalje se penjemo sa ruske strane. Sa visinom se povećavala visina novog snega.



Naveze



Detalj sa uspona

Nije jednostavno priti na 4500m. Prvi problemi su se pojavili kod jedne naše članice u navezi. Bodrimo je kako nebi cela naveza odustala. Pauze su sve češće. Mirno je bez vetra. Ipak su domaćini naručili vreme za naš uspon. Podno samog vrha prvi penjači su probili snežnu strehu i izašli na plato.



Detalj sa uspona



Nagib

Svi se odmaraju i sakupljaju snagu za završni uspon od 150m. Pred nama je veoma strma padina zaleđena i prekrivena novim snegom. Naveza nam se smanjila za jednog člana. Konačno do izražaja dođe i cepin. Lagano se penjemo uz osiguranje partnera. Nakon savladane strmine nailazi ravniji deo. Vrh je pod maglom ali znamo da je tu negde. Konačno gomila ljudi na jedno mestu. Nalazimo se na 5033m najvišem vrhu Gruzije i jednom od zahtevnijih vrhova Kavkaza.



Pauza pred završni uspon



Na vrhu, Kazbeg(5033m)

Veoma je hladno da bi se više zadržavali. Zavijorila se državna zastava, zastava Pobede i našeg vernog pratilaca Laste. Odmorićemo se kad se skinemo sa ove nezgodne bele kupe. U silasku još veća opreznost. Nikome u navezi ne bi bilo prijatno da se neko oklizne. Mogli bi da biramo rusku ili gruzijsku stranu. Sve je bilo po planu. Sada nam nije bilo žao para za vodiča. Na prevoju se malo odmaramo pa nastavljamo dalje. Crni oblaci nas požuruju.



Detalj sa silaska



Pogled ka prevoju

Dođosmo i do kamenih kuloara. Sunce je otapalo sneg, a kamenje i ogromne stene su tutnjale njima. Tamo gde smo jutros prošli sada bi bilo jako rizično. Moramo preko glečera. U jednom trenutku smo stekli utisak da ni vodiči neznaju na koju će stranu. Sve su naveze na gomili. Na pojedinim mestima smo išli kroz pravi lavirint glečerskih pukotina. Pečurke sa ledenom drškom i kamenom kapom nas podsećaju na Đavolju varoš.



Kamena tocila



Kao đavolja varos

Posledice globalnog otoplavanja su očigledne. Dereze skinusmo tek na silasku sa glečera. Malo nam je laknulo. Jedva čekamo da dođemo u dom na tople i hladne napitke. Još jednu noć smo prespavali u domu. Verovatno smo prva grupa iz Srbije na Kazbeku. Sutradan smo krenuli istom stazom, ali sa manje tereta, od doma ka glečeru.



Silazak sa glečera



Cveće Kavkaza

Zajedno smo prešli glečer sa Poljacima i nastavili dalje ka prevoju i crkvi Tsminda Sameba. Obišli smo po kišovitom vremenu crkvu i spustili se do gradića Kazbeka polazne tačke našeg uspona. Našoj grupi smo se pridružili u Tbilisiju.

VELIKI PUT P.D. POBEDA – GRUZIJA I JERME NIJA 2010

KAZBEK 5.047 m | ARAGAC 4.094 m

Usp on na Aragac

Jermenija je zemlja zakavkazja okružena Malom Azijom, Iranskim platoom, Kavkazom i Crnim morem. Površina Jermenije je 29 888Km² sa oko 4 000 000 stanovnika najviše pravoslavne vere. Glavni grad je Jerevan sa 1 100 000 stanovnika. Postala je prva zemlja na svetu koja je proglasila hrišćansvo državnom religijom. Danas zauzima deseti deo istorijske teritorije. Najviši vrh Jermenije je Aragac(4090m) na istoimenoj planini.

Na uspon smo krenuli iz Jerevana ka Ašteriku pa severno ka Aragecu malom gradiću u podnožju planine. Zbunili smo mešiane našim ranim dolaskom sa ogromnim autobusom. Ljubazni Jermeni su brzo shvatili da želimo na planinu i odmah nam predložili prevozna sredstva. Pala je pogodba i sa pet automobila, prastare ruske proizvodnje, krenuli smoka jezeru Kari koje se nalazi na 3200m. Na početku je put asfaltni pa izlokani makadam. Verovatno boljim kolima i nije moguće doći do jezera. Na obalama jezera se nalazi skromni restoran i na naše iznenađenje institut za fiziku.



Početak uspona



Ka južnom vrhu

Nismo se puno zadržavali na jezeru već smo odmah krenuli ka vrhu. Vreme je bilo sunčano, a vrh vidljiv. Normalno da staze nisu markirane ali se naslućuju.



Pauza na usponu



Prvi sneg

Dođosmo do prvog snežišta gde napravismo prvu pauzu. Izlaskom na greben pojavio se i kameniti put.



Detalj sa uspona



Severni vrh(4090m)

Za nepuna četiri sata izašli smo na Južni vrh planine Aragec (3879m). Pogled na vulkansko grotlo nekadašnjeg vulkana i vrhove na njegovom obodu. Severni vrh je najviši i najdalji. Zapadni vrh Aragaca je 4080m, a južni 3910m.



Na južnom vrhu (3879m)



Zapadni vrh(4080m)

Vreme se na vrhu promenilo pa smo požurili ka našim automobilima. Vratili smo se do Arageca i uz hladno pivo sačekali naš autobus. Nekom drugom prilikom popećemo ostale vrhove Aragatca.



Silazak sa vrha



Jezero Kari(3200m)

Vodja uspona i puta, izveštaj i fotografije: [Vladislav Maković](#)

Vodja puta kroz istoriju i umetnost, izveštaj: Deana Komlenić